

Na Ogólnopolskim Sympozjum Naukowym spotkali się przedstawiciele różnych dyscyplin naukowych, zajmujących się szeroko pojętą problematyką ekologii rodziny. Wśród uczestników byli przedstawiciele świata medycyny, psychologowie, teologowie, pedagodzy. Owo naukowe spotkanie otwiera jakże ważną perspektywę dalszej interdyscyplinarnej współpracy i wnikliwej refleksji nad rodziną. Warto zatem wykorzystać wszelkie możliwości, aby w trudnych dla rodziny czasach nieść jej pomoc.

RYSZARD SKRZYNIARZ

Katedra Biografistyki Pedagogicznej KUL

I OGÓLNOPOLSKA
INTERDYSCYPLINARNA KONFERENCJA NAUKOWA
„WSPÓŁCZESNE PRZESTRZENIE EDUKACYJNE BIOGRAFISTYKI”
Lublin, 19-20 kwietnia 2013

W dniach 19-20 kwietnia 2013 r. odbyła się na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Współczesne przestrzenie edukacyjne biografistyki”, zorganizowana przez Katedrę Biografistyki Pedagogicznej KUL oraz Fundację Muzyka Kresów. Było to pierwsze spotkanie przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych z całej Polski, którzy zajmują się biografistyką. Honorowy patronat nad konferencją objął Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk. Specjalnym gościem sympozjum był biskup pomocniczy archidiecezji lubelskiej, dr hab. Artur Miziński, prof. KUL (członek Rady ds. Środków Społecznego Przekazu Konferencji Episkopatu Polski).

Celem konferencji było przedstawienie dominujących tendencji we współczesnej biografistyce, przedstawienie metod wykorzystania biografii i autobiografii w wychowaniu i nauczaniu różnych przedmiotów, a także wskazanie nowatorskich sposobów wykorzystania źródeł, z których można korzystać zarówno podczas procesu wychowania, jak i tworzenia biografii. Uczestnicy obrad i zaproszeni goście zwracali uwagę na fakt, że rozwój interdyscyplinarności nauk otwiera przed biografistyką ogromne pole do działań, daje możliwość przedstawiania ludzi zajmujących się różnymi dziedzinami, pogłębienia interpretacji losów konkretnych osób przez zastosowanie aparatu naukowego dziedzin i nauk odległych od tradycyjnie stosowanej do tego historii, np. socjologii, psychologii, teologii, medycyny czy sztuki, pozwala na przedstawianie ciekawych postaci czy zaprezentowanie wzorców osobowych nie

tylko za pomocą tradycyjnych papierowych książek i czasopism, wywiadu radiowego czy telewizyjnego, dokumentu filmowego, filmu fabularnego, ale także nowoczesnych elektronicznych źródeł informacji: Internetu czy wydawnictw multimedialnych.

Wśród zaproszonych gości znaleźli się m.in.: prof. dr hab. Władysława Szulakiewicz z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, prof. dr hab. Stanisława Steuden z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, prof. dr hab. Igor Maciejewski z Rosyjskiego Instytutu Historii Sztuki w Sankt Petersburgu, dr hab. Janina Kostkiewicz, prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego, dr hab. Danuta Lalak z Uniwersytetu Warszawskiego, dr hab. Romuald Grzybowski, prof. Uniwersytetu Gdańskiego, dr hab. Mirosław Kowalski, prof. Uniwersytetu Zielonogórskiego, dr hab. Mariya Chepil, prof. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, ks. dr hab. Stanisław Fel, prof. Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II (dziekan Wydziału Nauk Społecznych KUL), ks. dr hab. Marian Nowak, prof. Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II (dyrektor Instytutu Pedagogiki), dr hab. Maria Dębowska, prof. Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, ks. dr hab. Grzegorz Bujak z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

W konferencji wzięło udział ponad stu prelegentów. Obrady przebiegały w dwu nurtach: plenarnym i w sekcjach tematycznych (trzy w pierwszym dniu obrad i część w drugim). Uroczystego otwarcia obrad dokonali bp Artur Niziński, ks. prof. dr hab. Edward Walewander (Instytut Pedagogiki KUL) i dr hab. Grażyna Karolewicz, prof. KUL, założycielka Katedry Biografistyki Pedagogicznej. Zaproszonych gości i uczestników konferencji przywitał dr hab. Ryszard Skrzyniarz, prof. KUL – obecny kierownik Katedry.

Wprowadzając zebranych w tematykę obrad, ks. prof. dr hab. Edward Walewander powiedział, że: „Biografistyka znalazła swoje miejsce w dyscyplinie pedagogicznej stosunkowo niedawno, ale wielcy pedagodzy z przeszłości zawsze instynktownie sięgali do wzorów osobowych. Zatem *de facto* uprawiali biografistykę”. Przytoczył słowa polskiego pedagoga Ewarysta Estkowskiego, który już w pierwszej połowie XIX stulecia pisał, że biografie wśród uczniów „budzą ich ciekawość do nauki, kształcą ich nie tylko historycznie, ale i moralnie, podnoszą ich umysł i sposobą wcześniej do rozwinięcia własnego charakteru. Biografie największych mężów staną się dla dzieci drogowskazami, po których orientować się będą w dalszej nauce historii”¹. Jako pierwsza z referatem „Fenomen edukacji w badaniach biograficznych – biografia edukacyjna” wystąpiła dr hab. Elżbieta Dubas, prof. UŁ, która przedstawiła biografię z perspektywy pedagogicznej, a w szczególności andragogicznej, m.in. na podstawie doświadczeń projektu badawczego „Uczenie się z biografii”. Prelegentka omówiła biografię edukacyjną w kontekście wielowymiarowej edukacji, jej zakresy, rodzaje i sposoby badania, a także zagadnienie biografii jako procesu uczenia się. W sesji plenarnej wystąpiła także dr hab. Danuta Lalak (UW) z referatem „Biograficzność jako proces kształtowania życia”, w którym omówiła biograficzność jako proces indywidualnego uczenia się i jego praktyczne konsekwencje.

¹ E. E s t k o w s k i, *Wybór pism pedagogicznych*, oprac. i wstępem poprzedził M. Szulkin, Warszawa 1955, s. 260-261.

Przekonywała, że uczenie się z życia (biograficzne) w kontekście uczenia się formalnego i pozaformalnego jest podstawową ścieżką rozwoju człowieka. Jeśli przyjmiemy, że wiedza ma charakter biograficzny, to warto przyjrzeć się procesom biograficznej transformacji tej wiedzy, poszukiwać reguł i sposobów jej internalizacji i praktycznego wykorzystania oraz uświadomienia, w jaki sposób człowiek wiąże wydarzenia życiowe i poddaje je refleksji. Na zakończenie głos zabrała dr hab. Mariya Chepil, prof. UMCS, która wygłosiła referat „Osobowość nauczyciela w twórczej spuściźnie Iwana Franki (1866-1916)”. Prof. Chepil przedstawiła poglądy Iwana Franki na rolę nauczyciela w procesie nauczania i wychowania młodych ludzi. Na zakończenie sesji wywiązała się dyskusja, podczas której rozmawiano o uczeniu się z biografii własnej tych, którzy nas otaczają, oraz tych, których losy i głębia osobowości nas fascynują, z których biografii możemy wyciągnąć dla siebie jak najwięcej, poznawać dzieje rodziny, najbliższej okolicy, tradycję i kulturę małej ojczyzny, całego narodu, kraju, Europy czy świata, możemy zrozumieć swoje wnętrze i mechanizmy postępowania, a nawet kreować wzorce osobowości. Pojawiły się też głosy na temat uczenia dzieci, dochodzenia do biografii własnej i odkrywania biografii otoczenia. Wielopłaszczyznowość tej dyskusji była wstępem do obrad w sekcjach tematycznych, które zaplanowano na piątek i sobotę.

Obrady w sekcjach koncentrowały się wokół dziewięciu obszarów tematycznych: 1) wzorców osobowych w wychowaniu, 2) edukacji w badaniach biograficznych, 3) metodologii badań biograficznych, 4) autobiografii, 5) biografii z chorobą i niepełnosprawnością, 6) biografii w sztuce, 7) etnopedagogiki i biografistyki na styku kultur, 8) biografii uwikłanych w politykę, 9) biografii zbiorowych. Wystąpienia w trzech pierwszych sekcjach zostały podzielone na trzy części.

W obradach pierwszej sekcji tematyka wystąpień dotyczyła wzorców osobowych. O piśmiennictwie od starożytności kreującym chrześcijańskie wzorce osobowe mówiły mgr Elżbieta Stępa (UAM) i mgr Joanna Szwed-Kostecka (UJ). W referacie „Hagiografia jako typ biografii” mgr E. Stępa przedstawiła różnorodne typy wzorów świętych przedstawianych przez właściwe rodzaje literatury hagiograficznej. Natomiast mgr J. Szwed-Kostecka, w wystąpieniu „Wychowawcza funkcja panegiryków na cześć świętych, na przykładzie homilii św. Jana Chryzostoma *De laudibus Sancti Pauli*” na przykładzie panegiryków św. Jana Chryzostoma (biskupa Konstantynopola żyjącego na przełomie IV i V wieku) poświęconych św. Pawłowi omówiła wychowawczą funkcję mów pochwalnych. W kręgu hagiografii pozostała również mgr Marcelina Knop (UWM), która przedstawiła zarys biografii błogosławionej Marceliny Darowskiej – współzałożycielki Zgromadzenia Sióstr Niepokalanego Poczęcia NMP oraz wychowawczynie kilku pokoleń chrześcijańskich żon, matek i obywaterek. Problemy współczesnego człowieka – oceniającego życie przez pryzmat przyjemności, dobrobytu i egoistycznych pragnień, traktującego ludzi według kryterium „mieć”, wyglądu zewnętrznego i zdolności, a wszelkie ograniczenia i braki uznającego za nieznośną klęskę – przedstawiła dr Małgorzata Łobacz (KUL). Prelegentka, w wystąpieniu zatytułowanym „Wartość ubóstwa w urzeczywistnianiu się osoby w świetle życia i działalności św. Brata Alberta i bł. Matki Teresy z Kalkuty”, starała się odpowiedzieć na pytania: Dlaczego trudno dostrzegać w sponiewieranym człowieku osobę ludzką, obdarzoną godnością, nad którą trzeba się pochylić i pomóc

jej samej odkryć własną wartość? Dlaczego wielu ludzi odwraca się od potrzebujących, bagatelizuje ich ciężką sytuację, wstydzi się iść drogą tych, których podziwiał – św. Brata Alberta czy bł. Matki Teresy z Kalkuty? Mgr Katarzyna Kołtuniewicz (KUL) przedstawiła sylwetki Joanny Beretty Molli i Agaty Mróz-Olszewskiej, które mimo śmiertelnej choroby, mając możliwość wyboru między własnym życiem a życiem swojego jeszcze nienarodzonego dziecka, wybrały życie dziecka, skazując siebie na pewną śmierć.

Bardzo konkretne wzorce księży patriotów, którzy działali w czasach zniewolenia totalitarnego, zostały przedstawione w kolejnych wystąpieniach. Ks. prof. Walewander w wystąpieniu „Biskup Czesław Kaczmarek (1895-1963) – męczennik naszych czasów” zaprezentował sylwetkę biskupa kieleckiego, męczennika nowej generacji, który w czasie drugiej wojny światowej zetknął się z totalitaryzmem w wydaniu hitlerowskich Niemiec, a po wojnie – ze stalinowskim, i choć nie został zamordowany, był represjonowany, szykanowany, a podczas śledztwa maltretowany ponad miarę ludzkiej wytrzymałości. Mgr inż. Jacek Piotrowski przedstawił losy stryjecznego dziadka, ks. Dominika Surowskiego (1905-1942), który zginął w obozie koncentracyjnym w Dachau. Dr Irena Wodzianowska (KUL) przypomniała postać biskupa Karola Śliwowskiego (1845-1933), Polaka, inżyniera, kapłana, nauczyciela i męznego obrońcy wiary, urodzonego we wschodniej Lubelszczyźnie.

W drugiej części obrad pierwszej sekcji wystąpiło czworo prelegentów, którzy skoncentrowali się na wykorzystaniu biografistyki w wychowaniu i nauczaniu uczniów szkół średnich. Dr Joanna Szady (KUL) przedstawiła sposoby wykorzystania metody biograficznej (tzw. zabawa biografiami) na lekcjach historii, zapewniając, że przyczynia się ona do poszukiwania nowych dróg przekazywania wiedzy, opartych na przeżyciu i doświadczeniu. Mgr Dominika Jasiak (UJ) w referacie „Biogramy w podręcznikach historii – zmiany wzorców i form w ostatnim dwudziestoleciu” przeprowadziła analizę jakościową biogramów, jakimi w celu personifikacji procesu dziejowego posługują się autorzy podręczników szkolnych. Autorka przeprowadziła także analizę postaci, które w procesie kształcenia i wychowania stawiane są dzieciom i młodzieży za wzór. O tym, że biogramy w nauczaniu i wychowaniu wykorzystywano w szkole od dawna, przypomniała mgr Katarzyna Król (KUL), która w referacie „Biografie w dydaktyce historii na podstawie *Pielgrzyma w Dobromilu* Izabeli Czartoryskiej” przedstawiła sposoby ukazywania losów polskich bohaterów narodowych, świętych i twórców kultury w celu przekazywania ludności wiejskiej dziejów Polski. Ostatni referat w tej części przedstawił dr Jacek Z. Górnikiewicz (Zespół Kolegiów Nauczycielskich, Suwałki), który zaprezentował wyniki badania przeprowadzonego wśród 300 uczniów różnych typów szkół z wybranych miejscowości Polski północno-wschodniej; w ankiecie pytano o najpopularniejsze postaci uznawane przez badanych za wzory osobowe.

Referatem „Biografistyka polska dotycząca okresu drugiej wojny światowej. Stan obecny i perspektywy a potrzeby edukacyjne” dr Jacek Pietrzak (UŁ) otworzył obrady trzeciej części sekcji pierwszej. Omawiając polską literaturę historyczną – zarówno naukową, jak i popularnonaukową – starał się odpowiedzieć na pytania: W jakim stopniu odpowiada ona na zainteresowanie społeczeństwa wojną światową? W jakim stopniu realizuje cele naukowe i edukacyjne? Jakie są perspektywy za-

interesowania młodzieży postaciami polskich bohaterów wojny bez popadania w odstręczający dydaktyzm? Jakie wzorce biografistyki zagranicznej mogą być przydatne w popularyzowaniu polskich bohaterów wojennych? Mgr Magdalena Winiarczyk (KUL) przedstawiła „Obraz matki we wspomnieniach i relacjach więźniów obozu koncentracyjnego na Majdanku”. Mgr Joanna Gładysz (UMCS) w referacie „*Ja jedna zginę...* – biografia filmowa Danuty Siedzikówny ps. Inka” zaprezentowała wyniki analizy i interpretację projektu Natalii Korynckiej-Gruz pt. „Inka 1946... *Ja jedna zginę*” (2006) w kontekście biografistyki filmowej. Mgr Urszula Anna Samuła (ISP PAN) w wystąpieniu zatytułowanym „Ernst Kriek (1882-1947) – pedagog nazizmu” zapoznała słuchaczy z głównymi założeniami pedagogiki nazistowskiej, z procesem wychowania oraz metodami wykorzystywanymi w niemieckich szkołach po dojściu Hitlera do władzy.

Wystąpienia te wzbudziły żywe zainteresowanie i wywołały falę dyskusji. Obecni na obradach uczestnicy konferencji oraz pracownicy i studenci Instytutu Pedagogiki interesowali się zmianami w programach nauczania historii i sposobami wykorzystania ścieżki biograficznej w popularyzowaniu – bo przy tak mocno zredukowanej siatce godzin trudno to nazwać nauczaniem – historii kraju, narodu i świata.

W sekcji drugiej tematyka wystąpień dotyczyła myśli wychowawczej sławnych pedagogów, ideału wychowawcy, biografii nauczycieli, założycieli i reformatorów szkół na różnych poziomach edukacji – od podstawowych przez średnie, po uczelnie wyższe i uniwersytety.

W pierwszej grupie autorzy referatów koncentrowali się na wpływie biografii pedagogów na formułowanie koncepcji wychowania. Mgr Krystyna Burzyńska-Kaniewska (UW) przedstawiła poglądy wielkopolskiego działacza społecznego ks. Feliksa Bodzianowskiego (1886-1942), dotyczące edukacji, ze szczególnym uwzględnieniem idei samokształcenia charakteru. Autorka przekonywała, że proponowane przez księdza wartości były nierozdzielnie związane z jego biografią – byciem Wielkopolaninem. Dr Magdalena Parzyszek (KUL) w referacie „Ksiądz Zygmunt Mościckiego harmonia między duchowością a wychowaniem” zaprezentowała ułożony przez księdza program wychowania alumnów Studium Filozoficznego przy Wyższym Seminarium Duchownym w Siedlcach, oparty na teorii warstwicowej Stefana Kunowskiego. Założenia koncepcji wychowawczej wypracowanej przez Mieczysława Kuznowicza SJ (1874-1945) przedstawił ks. dr Janusz Mółka SJ (Akademia „Ignatianum”, Kraków). Dr Irena Matus (UwB, Białystok) w wystąpieniu „Projekty oświatowe kanonika brzeskiego Antoniego Sosnowskiego w perspektywie biograficznej” zapewniała, że ks. Sosnowski nie tylko walczył o podniesienie poziomu edukacji teologicznej kleru unickiego i dążył do zreformowania oświaty duchownej, ale także troszczył się o rozwój szkoły cerkiewnej w Kleszczelach oraz szkółek elementarnych we wsiach leżących na terenie jego parafii: Kuzawa, Czeremcha, Dasze, Suchowola, rozumiał również rolę edukacji rolniczej wśród chłopów. O wpływie biografii twórcy na kształtowanie się jego programu wychowawczego mówił także ks. dr Andrzej Łuczyński (KUL), przedstawiając referat „Duchowość ks. Jana Bosko źródłem jego zamysłu wychowawczego”. Ks. Łuczyński podkreślał, że Jan Bosko, jeden z najwybitniejszych praktyków wychowania XIX wieku, tworząc system prewencyjny na podstawie swojego życiowego doświadczenia i zasady miłości wychowawczej wspartej

na fundamencie rozumu i religii, rewelacyjnie wprost wyczuł, że należy stworzyć system wychowania integralnego, poprzez który młody człowiek otrzyma pomoc w rozwoju fizycznym, społecznym i duchowym. Dr Marek Jurczyszyn (nauczyciel, Lublin) przedstawił sylwetkę Mieczysława Brzezińskiego (1858-1911), pedagoga i społecznika, który doceniał wychowawcze znaczenie publikacji przeznaczonych dla szerokich kręgów społecznych, a zwłaszcza mieszkańców wsi; w jego opinii książki i gazety były nie tylko głównymi nośnikami wiedzy i informacji, lecz także kształtowały moralność społeczeństwa. Mgr Katarzyna Seroka (UW) w referacie „Karol Sienkiewicz (1793-1860) – pierwszy dyrektor Biblioteki Polskiej w Paryżu” przedstawiła sylwetkę emigracyjnego historyka, literata, tłumacza, archiwisty, a przede wszystkim wybitnego bibliotekarza. Mgr Katarzyna Kosacka (KUL) omówiła działalność dydaktyczno-wychowawczą Zygmunta Kukulskiego, który był pierwszym pracownikiem Katedry Pedagogiki KUL, a równocześnie był dyrektorem w prywatnej Szkole Lubelskiej.

Po przerwie troje prelegentów omawiało problemy zawodowe nauczycieli na podstawie spisywanych przez nich dzienników, pamiętników i autobiografii. Mgr Milena Kaczmarczyk (UWM) w referacie „Mężczyźni w pracy z dziećmi – biografie zawodowe nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej” zaprezentowała projekt badawczy (aktualnie realizowany), którego założeniem jest ukazanie doświadczeń mężczyzn pracujących jako nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej. Dr hab. Witold Chmielewski (UJK, Kielce) przedstawił – opisane już w książce *Pożegnanie ze szkołą*² – problemy nauczania i wychowania w PRL we wspomnieniach nauczycieli emerytów. „Autorytet nauczyciela w XIX-wiecznych źródłach autobiograficznych” przedstawiła mgr Dorota Grabowska (UMK).

W ostatniej części drugiej sekcji tematem przewodnim były biografie nauczycieli akademickich i ich wpływ na prowadzone badania i stosowane metody badawcze i techniki nauczania. Mgr Konrad Sawicki (KUL) w referacie „Biografia naukowca jako źródło informacji o stosowanym podejściu badawczym. Przykład Marthy C. Nussbaum” wskazywał na możliwość odkrycia podejścia badawczego naukowca na podstawie historii jej życia. Dr Oleh Rudenko (Ukraińska Akademia Druku, Lwów) przedstawił postać lwowskiego historyka sztuki Jana Bołozza Antoniewicza (1858-1922) i jego metody pracy ze studentami. Dr hab. Jadwiga Uchyła-Zroski, prof. UŚ (Katowice-Cieszyn), wygłosiła referat „Helena Danel-Bohrzyk (1938-1912) jako pedagog, dyrygent, badacz kultury muzycznej”. Wykład „Osobisty wymiar doświadczeń związanych z andragogicznymi badaniami biograficznymi oraz z dydaktyką biograficzną” zaprezentowała dr Monika Sulik (UŚ, Katowice), która wyjaśniła, że przedstawiona refleksja jest wynikiem andragogicznych badań biograficznych i prowadzonego od dziesięciu lat projektu w ramach dydaktyki biograficznej – „Biograficzna mapa życia”. Na zakończenie obrad wywiązała się dyskusja pod wpływem wystąpień dotyczących autorytetu nauczycieli dawniej i we współczesnym świecie.

² *Pożegnanie ze szkołą*, oprac. W. Chmielewski, S. Mauersberg, M. Walczak, Piotrków Trybunalski 2012.

Uczestnicy panelu żywo rozmawiali na temat spadku prestiżu nauczyciela i wynikających z tego trudności pracy w tym zawodzie.

W trzeciej sekcji tematyka wystąpień dotyczyła zagadnień metodologicznych. W pierwszej części autorzy referatów koncentrowali się na źródłach do badania biografii. Dr Michał Kobierecki (UŁ) przedstawił interesujące wątki korespondencji Stanisława Augusta Poniatowskiego (1732-1798) z Antonim Dziekońskim, konsyliarzem Rady Nieustającej, z 1783 r., które uznał za ważne w tworzeniu biografii politycznej zarówno króla, jak i Dziekońskiego, na którego temat nie powstało jeszcze żadne opracowanie naukowe. Mgr Bartłomiej Proc (KUL) omówił wychowawcze i dydaktyczne walory żywotów sławnych Greków i Rzymian, spisywanych przez Plutarcha z Cheronei. Dr Oresta Karpenko (PUP, Drohobycz) w wystąpieniu „Hermann Gmeiner (1919-1986): źródła do biografii” poddała analizie spuściznę badawczą i doświadczenia praktyczne twórcy koncepcji wiosek dziecięcych. O tym, że siedemnastowieczne oracje funeralne, wygłaszane na pogrzebach szlacheckich, testamenty szlacheckie pochodzące z tego okresu, mowy i kazania pogrzebowe są ciekawym źródłem do analizy wątków biograficznych i wzorców osobowych, zapewniała dr Urszula Kicińska (UP, Kraków) w referacie „Analiza wątków biograficznych i wzorców osobowych w oparciu o źródła parenetyczne”. Dr Agata Chrobot (UJK), przedstawiając epitafia wojewody sandomierskiego Stefana Bidzińskiego, zaprezentowała tę jedną z najkrótszych form zapisu biograficznego jako interesujące źródło poznania nie tylko faktów z życia konkretnych ludzi z przeszłości, ale także ich aspiracji i mentalności. Mgr Mariusz Ryńca w referacie „Święci i błogosławieni w *Polskim słowniku biograficznym*” przedstawił *Polski słownik biograficzny*, w którym od 1935 r. publikowane są życiorysy osób zasłużonych dla polskiej historii, kultury i nauki, a także kultury fizycznej, turystyki i sportu, jako źródło do badania życia i działalności polskich świętych, błogosławionych i kandydatów na ołtarze. Hagiografii dotyczył także referat mgr Elżbiety Krzewskiej, która przedstawiła żywoty i wspomnienia o związanych z Rzeczpospolitą świętych, błogosławionych i osobach uznawanych za święte, zamieszczone w *Acta Sanctorum*. Dr Anna Kowalska-Pietrzak (UŁ) w referacie „Filmowe biografie bohaterów średniowiecza jako inspiracja do poszukiwań faktów i mitów” ukazała edukacyjne możliwości filmów historycznych oraz kostiumowych i zaprezentowała ich przydatność w nauczaniu przedmiotów humanistycznych.

W referatach w kolejnej części trzeciej sekcji dyskutowano o różnych rodzajach biografii. Jako pierwsza referat „Biografia zbiorowa XVI-wiecznych senatorów koronnych” wygłosiła dr hab. Anna Kamler, prof. UW, która skoncentrowała się na rozważaniach, czy o nominacji na urzędnika decydowało tylko pochodzenie, czy także ukształtowany w różnego typu szkołach sposób postrzegania świata, a także czy wcześniej zdobyta edukacja miała wpływ na piastowane urzędy. O biografiiach zbiorowych mówił również dr Wiesław Partyka (KUL) w referacie „Bractwa religijne w guberni lubelskiej w XIX wieku – organizacje o charakterze religijno-patriotycznym”. Dr hab. Ryszard Skrzyniarz, prof. KUL, w wystąpieniu „Biografia ruchoma/zmienna/niestabilna – przyszłość zmienia się w zależności od tego, jak patrzemy na przeszłość” przekonywał, że świadomie lub nieświadomie zmieniamy codzienność przeszłości, osobistą historię, a z czasem zaczynamy wierzyć własnym

słowom i naszej wersji wydarzeń. „Biografię z implikacjami”, która poza prostym (choć wnikliwym) opisem losów bohatera zawiera wiele praktycznych, a nawet utylitarnych wskazówek, inspiracji i postulatów, sformułowanych na podstawie szczegółów życiorysu, postaw oraz poglądów prezentowanej osoby, a wskazujących na ich przydatność do realizacji zadań stojących przed współczesnymi pedagogami, omówił dr Tomasz Fetzki (ŁWSH, Żary). Współczesne polskie filmowe dokumenty biograficzne przedstawiła dr Joanna Sosnowska (KUL), która podkreślała, że wykorzystując archiwalne materiały audiowizualne, dokument biograficzny ma tę niezwykłą wartość, iż z czasem sam staje się materiałem źródłowym dla kolejnych twórców biograficznych (np. poprzez unikatowe wywiady, niemożliwe już do powtórzenia).

W ostatniej części obrad trzeciej sekcji udział wzięło czworo prelegentów. Jako pierwsza referat „Muzeum Oświatowe w Puławach jako miejsce upowszechniania oświaty i kultury” wygłosiła mgr Karolina Filiks (KUL). O sposobach działania regionalnych izb pamięci i izb tradycji, w których znajduje się wiele źródeł, także biograficznych, do badania historii regionu, mówiła mgr Renata Makarewicz (KUL). Tezą wystąpienia dr Magdaleny Budzyńskiej (UMCS, Lublin) była myśl, że w biografich znanych postaci nauki, historii i literatury często wykorzystuje się dwie odmienne konwencje przedstawiania – historyzującą i mityzującą, a tylko stosując obie równocześnie, można pojęciowo uchwycić złożoność rzeczywistości i bytu.

Wieczorem pierwszego dnia konferencji, po zakończeniu obrad w sekcjach, wystąpili członkowie zespołu działającego przy Fundacji Muzyka Kresów, współorganizującej konferencję, oraz zespół „Czumaki”, działający przy Ośrodku Międzykulturowych Inicjatyw Twórczych „Rozdroża”. Wykonali oni pieśni ludowe (techniką głosu otwartego) z Polski, Rosji, Ukrainy i Serbii. Koncert był swoistym wstępem do obrad w dniu następnym i „mottem” sekcji siódmej, której myślą przewodnią była etnopedagogika i biografie ludzi żyjących i działających na pograniczu odmiennych kultur, narodów, religii. Występ został odebrany bardzo dobrze przez słuchaczy.

W drugim dniu konferencji odbywały się obrady w sześciu sekcjach tematycznych: trzy sekcje w godzinach porannych i trzy w godzinach przedpołudniowych.

W sekcji czwartej tematem przewodnim była autobiografia. Pierwsza grupa referatów dotyczyła dokumentów autobiograficznych spisanych „do szuflady” lub tworzonych „na marginesie” innej działalności naukowej czy literackiej. Teoretyczne rozważania wokół naukowego pisarstwa autobiograficznego w ujęciu antropologicznym, socjologicznym, kulturowym i historycznym przedstawiła dr Aneta Ostaszewska (UW) w referacie „Autobiografia i autobiograficzne konteksty badań”. Mgr Anna Soszyńska (badacz niezależny) zaprezentowała, napisany w 1886 r. przez wiejskiego organistę spod Mławy, Jana C[ieszkiewicza] Paupera, utwór *Pogląd w niektórych przedmiotach czyli Dziennik*, jako przykład *ego-dokumentu*. W kręgu *ego-dokumentu* pozostawała także dr Teresa Zawojska (SGGW), która scharakteryzowała spisywany przez Stanisława Gieysztorę (1883-1962) dziennik *Moja Warszawa*, gdzie autor – nie mogąc zaakceptować powojennej rzeczywistości Polski, w której „to, co [niegdyś] było śnieżnej białości, stało się szare, jeśli nie wprost czarne, to, co było szczytem mądrości, okazało się głupstwem” – utrwał swoje widzenie świata i swoją postawę życiową. Dr hab. Urszula Chęcińska, prof. US (Szczecin), zaprezentowała pedagogię nasyconą wątkami autobiograficznymi twórczości Joanny Kulmowej w kontekście

autobiograficznym. Na pytanie, czy samotność może być inspiracją do spisywania autobiografii, starała się odpowiedzieć mgr Sylwia Michalska (KUL) w referacie „Autobiografia samotności. Samotność jako czynnik twórczy”.

Druga grupa referatów, wygłaszanych w sekcji czwartej, dotyczyła autobiografii pisanych w celu promocji własnej osoby, jaka dokonuje się w Internecie. Mgr Katarzyna Zwieczorowska (UwB) w referacie „Autobiografia jako mistyfikacja. O auto-kreacji na blogach i portalach społecznościowych” wskazywała na techniki, jakich używają użytkownicy portali społecznościowych oraz blogerzy, ukazując siebie w sposób wybiórczy, często fragmentaryczny, w celu przedstawiania siebie w jak najlepszym świetle. Zjawisku kreowania przez młodych ludzi własnych biografii poświęciła referat „*Lubię to!* – współczesny sposób kreowania siebie przez młodzież – perspektywa socjopedagogiczna” mgr Magdalena Smolarek (UAM). Mgr Paulina Wawer (CC, Bobolanum, Warszawa) w referacie „Biografia w społeczeństwie sieciowym – dualizm *online* i *offline*” przedstawiła konsekwencje funkcjonowania we współczesnym społeczeństwie sieciowym, komplementarność niskiej inkluzji i hiperaktywności oraz wpływ tych zjawisk na powstanie biografii *online*. O Facebooku jako biografii zbiorowej użytkowników portalu mówiła mgr Sylwia Krysa (KUL).

Uczestniczący w obradach sekcji piątej dyskutowali o specyfice biografii ludzi chorych i niepełnosprawnych. Dr Katarzyna Mariańczyk (KUL) w referacie „Choroba nowotworowa jako element kształtujący biografię” wskazywała, że doświadczenie raka jest ważnym elementem wpływającym na biografię chorego, a także czynnikiem, który nie pozostaje bez wpływu na życie najbliższych osób. Ks. mgr Marcin Głowiński (KUL), przedstawiając biografię Jeana Vaniera, organizatora wspólnot L'Arche, w których opieką nad niepełnosprawnymi intelektualnie zajmują się dzielący z nimi życie pełniący, ukazał, w jaki sposób spotkanie niektórych osób przemienia życie i pozwala odkryć sens codzienności, poznać miejsce w otaczającej rzeczywistości, odpowiedzieć sobie na podstawowe pytania dotyczące celu życia i powołania. Mgr Robert Zawisza (IS PAN) przypomniał postać Ireneusza Plater-Zyberka (1896-1946), niepełnosprawnego literata i filmowca, który swoim życiem udowodnił, że marząc, nawet bez rąk można żyć pełnią życia, zdobyć uznanie i popularność. Dwa kolejne referaty miały podłoże autobiograficzne. Mgr Joanna Kuliś-Kaźmierczak (DSW, Wrocław) przedstawiła, w jaki sposób osoby z zespołem kruchego chromosomu X, zrzeszone w grupie wsparcia „Rodzina Fra X”, poznając biografie swoje i innych członków grupy, wspierają się wzajemnie. Mgr Dariusz Kaczmarek (DSW, Wrocław), prezentując własną autobiografię, zwrócił uwagę na bariery napotymane przez osoby z dysfunkcją narządu wzroku w procesie kształcenia i podnoszenia kwalifikacji na wszystkich szczeblach edukacji.

Dwa kolejne referaty w minimalnym stopniu wpisywały się w tematykę sekcji, ale z powodu rozlicznych obowiązków prelegentów nie mogły być wygłoszone w innym terminie. Dr hab. Alina Rynio, prof. KUL, ukazała edukacyjne oddziaływanie osobowego charyzmatu ks. prof. Mieczysława Brzozowskiego (1933-1991), nauczyciela i kapelana Solidarności. Problematyka wystąpienia dr Anny Gutowskiej skoncentrowana była na rozpoznaniu przyjaźni osób dorosłych i ukazaniu jej edukacyjnego wymiaru.

W obradach sekcji szóstej uczestniczyło siedmiu prelegentów, którzy dzielili się efektami swoich badań dotyczących biografii związanych z literaturą i sztuką. Pierwsza grupa referatów dotyczyła biografii „zaklętych” w literaturze pięknej. Mgr Dorota Zalewska (UwB, Białystok) omówiła proces poszukiwania śladów biografii Gustawa Herlinga-Grudzińskiego w napisanych przez niego utworach, a mgr Małgorzata Parzych (Zespół Szkół, Wykrot) w referacie „Autobiograficzne porachunki. *Mercedes Benz* Pawła Huellego jako niepokojąco osobista powieść z kluczem” przedstawiła historię pisarza i jego rodziny, miast i przedmiotów, które w jakiś sposób były z nią związane. Mgr Joanna Drozd (UG) na przykładzie pisarstwa Barbary Wachowicz podjęła próbę analizy współczesnej biografistyki literackiej. Edukacyjne przestrzenie biografistyki literackiej na przykładzie wybranych utworów Zofii Kossak-Szczuckiej przedstawiła mgr Anna Radzewicz-Bork (UG) w referacie „O Polsce i Polakach. Nieobecni we współczesnych przestrzeniach edukacyjnych biografistyki”. Przedmiotem zainteresowania dr Urszuli Tabor (GWSH, Katowice) były biografie, autobiografie i materiały biograficzne (pamiętniki, dzienniki) pisane przez dzieci lub przez dorosłych odtwarzających swoją dziecięcą perspektywę.

W drugiej grupie znalazły się referaty, które dotyczyły biografii osób niezwiązanych zawodowo z twórczością literacką. Mgr Katarzyna Kułakowska (UW) zaprezentowała projekt badań nad swoistością doświadczenia bycia kobietą w teatrze kontrkultury, które jest dla kobiet z tego środowiska w pewnym stopniu doświadczeniem formacyjnym. Mgr Wioleta Zgłobicka-Gierut (KUL) w referacie „Twórcza praca na emeryturze – studium jednego przypadku” scharakteryzowała zjawisko angażowania się w działalność artystyczną osób starszych.

Gościem specjalnym biorącym udział w obradach tej sekcji była Barbara Wachowicz, autorka poczytnych powieści o życiu, twórczości, miłościach i tajemnicach wielkich Polaków, m.in.: Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Henryka Sienkiewicza, Jana Kasprowicza, a także twórców harcerstwa i żołnierzy Szarych Szeregów.

W obradach sekcji siódmej uczestniczyło dziesięciu prelegentów. Jako pierwsza referat przedstawiła dr Magdalena Lachowicz (UAM, Poznań), która wskazała na konieczność wprowadzenia biografistyki do edukacji etnokulturowej, przedstawiła także dwa – pochodzące z Ukrainy i Słowacji – odmienne modele tej edukacji na poziomie nauczania podstawowego, średniego i wyższego. Znaczenie biografii rodzinnej w edukacji kulturalnej na przykładzie biografistyki Marii Czapskiej przedstawiła dr Dorota Sieroń-Galusek (UŚ, Katowice). Pisaniu biografii twórców zajmujących się badaniem kultury ludowej poświęcone były dwa kolejne referaty. O rocznicowym pisaniu biografii Mikołaja Hajduka (1933[1931]-1998), autora podręczników do języka białoruskiego, nauczyciela i dyrektora Liceum Ogólnokształcącego z Białoruskim Językiem Nauczania, opowiedziała dr Helena Głogowska (UwB). Dr Grażyna Charytoniuk-Michiej (UwB) mówiła o kłopotach ze zbieraniem materiałów do biografii Olimpii Swianiewiczowej – pedagoga i badaczki obrzędu dziadów. O wykorzystaniu – nie tylko do badań naukowych, ale i do zwalczania wrogów politycznych – materiałów przedstawiających bogatą pod względem formy i treści kulturę ludową narodów Związku Radzieckiego, alternatywą dla oficjalnej kultury sowieckiej, mówił dr Rostysław Kramar (UW) w referacie „W przededniu katastrofy: nastroje

społeczne na Ukrainie sowieckiej w latach dwudziestych XX wieku (na materiałach «nowego folkloru» z dzienników profesora Serhija Jefremowa)».

W tej sekcji referaty wygłaszały także osoby związane z Fundacją Muzyka Kresów, a zajmujące się propagowaniem kultury ludowej. Dr Ewa Grochowska przedstawiła „Kilka uwag o przekazach autobiograficznych w tradycji ustnej i pisemnej”. Mgr Bartłomiej Drozd (KUL) w referacie „Życie a pieśń tradycyjna. Kilka uwag młodego badacza z ekspedycji terenowych” omówił związek pieśni tradycyjnych z poznaniem życia tych, którzy je wykonywali. Dominik Zimny przedstawił postać Olgi Pawluczuk, niepełnosprawnej śpiewaczki ludowej. Mgr Edmund Kuryluk (KUL) w referacie „Głos otwarty – biografia zamknięta w dźwięku” przedstawił sylwetki trenerów, uczących śpiewu w letnich szkołach muzyki tradycyjnej. Mgr Monika Mamińska-Domagalska w referacie „Jak mieszkaniec Woli Korzeniowej włosko brzmiący pseudonim dostał...” wróciła pamięcią do badań terenowych, prowadzonych w lipcu 2010 r. w Woli Korzeniowej koło Szydłowca, podczas których zbierano lokalny materiał pieśniowy, a jednocześnie zaobserwowano, że mieszkańcy wsi znają się nie tyle według nazwisk, ile pseudonimów.

W obradach sekcji ósmej zaprezentowano siedem referatów. Prelegenci koncentrowali swoje wypowiedzi wokół biografii osób uwikłanych w politykę. Jako pierwsza referat „Autobiografia wobec historycznego tabu. Arturo Barea i hiszpańska wojna domowa 1936 roku” wygłosiła dr Elżbieta Bender (UMCS), która zademonstrowała, jak autor autobiografii pod wpływem otaczającej go rzeczywistości zmienia się z zagorzałego zwolennika społecznej rewolucji w obrońcę ludzkiej godności, przerażonego okrucieństwem obu walczących stron. Mgr Urszula Adamska (UMCS) poruszyła kwestię mitu i legendy – białej i czarnej – Napoleona Bonapartego, funkcjonujących w świadomości indywidualnej i zbiorowej, i ich wpływu na kulturę polską i europejską. Mgr Wojciech Chudzik (UMCS) zwrócił uwagę na osiągnięcia Eugeniusza Kwiatkowskiego – twórcy Centralnego Okręgu Przemysłowego i „budowniczego” Gdyni – w II Rzeczypospolitej, który po 1945 r. nie miał prawa przebywać w zorganizowanych przez siebie ośrodkach. Prelegent starał się odpowiedzieć na pytanie, czy postać ostatniego ministra skarbu II RP stanowi wzór do naśladowania dla współczesnych oraz jak współcześni korzystają z jego doświadczeń. Mgr Jakub Łukasiński (UP, Kraków) przedstawił źródła wykorzystywane do napisania biografii Ferdynanda Weigla (1826-1901) – jednego z sześciu prezydentów autonomicznego Krakowa, radnego krakowskiego, posła do Sejmu Krajowego Galicyjskiego oraz do wiedeńskiej Rady Państwa, sekretarza i szefa biura Krakowskiej Izby Przemysłowej i Handlowej, sekretarza oraz archiwariusza Uniwersytetu Jagiellońskiego. Mgr Agnieszka Teresa Tys (UW) w referacie „Doświadczenia powstania styczniowego punktem wyjścia programu politycznego konserwatystów krakowskich” ukazała, jak klęska, strata bliskich i nieudana próba odzyskania niepodległości przez Polskę oraz doświadczenia więzienne odcisnęły piętno na Stanisławie Tarnowskim, Ludwiku Wodzickim, Stanisławie Koźmianie, piętno nie tyle psychiczne, ile polityczne, i jak czynniki te wpłynęły na reorientację ich poglądów politycznych. Dr Agnieszka Chamera-Nowak (UW) przedstawiła referat „Centralny Urząd Wydawnictw, Przemysłu Graficznego i Księgarstwa jako epizod w biografii Karola Kuryluka (1910-1967)”. Współczesności dotyczyła wypowiedź mgra Mateusza Żukowskiego (UMCS, Lublin),

który przedstawił zjawisko wykorzystania formuły biografii w procesie kształtowania wizerunku politycznego na przykładzie działalności wydawniczej Janusza Palikota. Autor prowadzi badanie na podstawie pięciu publikacji: *Płoną koty w Biłgoraju*, *Poletko Pana P.*, *Pop-polityka*, *Ja Palikot*, *Kulisy Platformy*, z których pierwsza stanowi autobiografię, dwie kolejne wybór tekstów z bloga, a dwie ostatnie – wywiady przeprowadzone przez Cezarego Michalskiego i Annę Wojciechowską.

Ostatnia, dziewiąta sesja dotyczyła biografii zbiorowych, uczestniczyło w niej ośmiu prelegentów, którzy przedstawili odmienne sposoby konstruowania biografii zbiorowej. Dr Iwona H. Pugacewicz (UW) przez pryzmat zbiorowych doświadczeń biograficznych pierwszego pokolenia wychodźców polskich po 1831 r. zaprezentowała wypracowany przez nich model wychowawczy, obowiązujący w Polskiej Szkole Narodowej w Paryżu. Dr Anna Jabłońska (UJK, Kielce) omówiła legendę jako źródło do poznania portretu zbiorowego konkretnej społeczności, funkcjonującej w przeszłości, w określonej przestrzeni geograficznej i warunkach społeczno-gospodarczo-politycznych. Dr Barbara Borowska (KUL) przedstawiła biografie nauczycieli-poetów, którzy poprzez swoją twórczość przyczyniają się do wzbogacenia wrażliwości nie tylko własnej duszy, ale inspirują również tych, którzy szukają dystansu wobec otaczającego ich świata oraz odpowiedzi na nurtujące problemy. Dr Samanta Kowalska (UAM) omówiła akta notariuszy kaliskich z okresu międzywojennego jako niewykorzystane, a niezwykle bogate źródło wiedzy o życiu codziennym i obyczajowości mieszkańców Kalisza wywodzących się z różnych kręgów kulturowych. Mgr Tomasz Latos (Pracownia PSB, Kraków) podjął próbę charakterystyki uczestników strajków szkolnych 1905 r. w Królestwie Polskim, których biogramy zostały umieszczone w *Polskim słowniku biograficznym*. Ks. mgr Andrzej Konachowicz (KUL) przedstawił działalność prawosławnych pedagogów na terenie Lublina i w jego okolicach w latach 1947-1989. Szkolnictwa dotyczyły także dwa kolejne referaty. Mgr Zdzisław Krzyżanowski (KUL) omówił szkolnictwo podstawowe w gminie Bogoria w XX wieku, a mgr Magdalena Micherda (Kolegium Nauczycielskie, Bielsko-Biała) organizację i charakterystykę szkolnictwa polskiego na Zaolziu.

Na zakończenie konferencji ze strony organizatorów padła propozycja, aby powołać towarzystwo, stowarzyszenie lub zespół przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN, zrzeszające badaczy zajmujących się biografistyką. Zebrani zgodzili się, że istnieje ogromna potrzeba powołania forum badaczy biografii, skupiającego osoby z różnych dziedzin nauki.